

De vuurtoren op de Maasvlakte

door Peter Kouwenhoven / Nederlandse Vuurtoren Vereniging (www.vuurtorens.org), november 2018

De vuurtoren op de Maasvlakte medio 1974. De radarscanner is nog niet geplaatst. Het gedicht van Max Dendermonde is ook nog niet aangebracht. Op de achtergrond zijn de toen net geplaatste havenlichten te zien.

Cultuurhistorische waarden

- *Type object / nautische functie:*

Vuurtoren / voormalig verkenningsslicht

- *Leeftijd van het object:*

Gebouwd in 1973-1974.

- *Historische betekenis van het object en zijn omgeving:*

In de jaren vijftig en zestig van de twintigste eeuw is het havengebied van Rotterdam enorm uitgebreid richting Noordzee. De grootste uitbreiding betrof de aanleg van Europoort in de periode 1958-1964. Daarvoor werd het eiland Rozenburg grotendeels vergraven. Naast het daarop gelegen dorp Blankenburg en veel boerderijen moest ook het vogelreservaat De Beer wijken voor de petrochemische industrie. Om de havens van Europoort te kunnen bereiken is parallel aan de Nieuwe Waterweg het Calandkanaal gegraven.

Na Europoort werd de Maasvlakte aangelegd. De eerste voorbereidende werken daarvoor vonden plaats in 1965. Om de mondingen van de Nieuwe Waterweg en het Calandkanaal van elkaar te scheiden werd in de jaren 1969-1971 de Splitsingsdam aangelegd. In 1973 meerden de eerste schepen af in de havens van de Maasvlakte.

Door deze ontwikkelingen was het nodig de gehele bebakening van de Maasmond te moderniseren. De eerste fase van het project bestond uit de aanleg van twee lichtenlijnen in de periode 1970-1971: een centrale lichtenlijn met witte lichten (112°) op de Splitsingsdam en een tweede lichtenlijn met groene lichten (116°) op de smalle landtong van Rozenburg, om de ingang van het Calandkanaal te markeren. De tweede fase betrof de aanleg van nog vijf lichtopstanden in de jaren 1973-1974. Er kwam een derde lichtenlijn van rode lichten (107°) op de noordelijke oever van de Nieuwe Waterweg. De verlengde havendammen werden voorzien van imposante havenlichten en op de Maasvlakte verrees een hoge betonnen vuurtoren.

Door de aanleg van de Maasvlakte functioneerde het hoge licht van Hoek van Holland niet goed meer. Het licht werd afgeschermd door de grote olietanks die inmiddels op een deel van de Maasvlakte waren geschild en veelal ook door het drukke scheepvaartverkeer. Er moest daarom een nieuw verkenningsslicht komen op de Maasvlakte en een hogere lichtenlijn voor de Nieuwe Waterweg.

Medio 1973 werd opdracht gegeven aan de firma Van Hattum en Blankevoort, destijds gevestigd in Beverwijk, voor de bouw van het verkenningsslicht en de twee geleidelichten bij Hoek van Holland (de rode lichtenlijn). De werkzaamheden zijn in september 1973 gestart.

De nieuwe vuurtoren op de Maasvlakte is ontworpen door ir. W. Colenbrander. Het is een achthoekige betonnen toren met een hoogte van 65 meter. Hiermee overtreft hij de Lange Jaap in Den Helder, die met 63,45 meter voorheen de hoogste vuurtoren van Nederland was. De toren werd uitgerust met de optiek van het hoge licht van Hoek van Holland, dat daar overbodig was geworden.

Op 18 maart 1974 werd het kustlicht op de Maasvlakte voorlopig ontstoken. Officieel gebeurde dat pas op 18 september 1974, samen met de nieuwe havenlichten. Alles in de toren werkte volautomatisch. Bij een eventuele storing werd via een eveneens automatische telefooninstallatie de semafoor in Hoek van Holland gewaarschuwd.

De bouw en inrichting van de vuurtoren op de Maasvlakte is betaald door de gemeente Rotterdam, omdat volgens een oude wet geen belemmeringen mogen worden opgericht tussen een kustlichttoren en het water, in de sector waarvoor het kustlicht dienst

Tegelijkertijd met de bouw van de vuurtoren op de Maasvlakte werden de twee torens van de rode lichtenlijn gebouwd op de noordelijke oever van de Nieuwe Waterweg. De beide foto's tonen de bouw van het lage licht.

doet. Omdat de bebouwing op de Maasvlakte deze belemmeringen wel opwierp, stemde de gemeente hiermee in. De gemeente heeft ook bijgedragen aan de kosten van de twee torens van de rode lichtenlijn. In het najaar van 2008 is men begonnen met de aanleg van de Tweede Maasvlakte. Het verkenningsslicht verloor daardoor zijn functie en is daarom op 31 oktober 2008 gedoofd. De toren is blijven staan omdat de radarscanner van de kustwacht nog functioneerde.

Architectuurhistorische waarden

- *Bijzonder belang van het object voor het oeuvre van architect of bouwmeester:*

Over ir. W. Colenbrander, de ontwerper van de vuurtoren, is vrijwel geen informatie te vinden. Hij was werkzaam bij de Dienst Sluizen en Stuwen van Rijkswaterstaat in Utrecht.

Van Hattum en Blankevoort, het bedrijf dat de vuurtoren heeft gebouwd, is een werkmaatschappij van de grote Nederlandse aannemerscombinatie Koninklijke Volker Wessels Stevin. Het bedrijf beweegt zich al sinds de oprichting in de negentiende eeuw op de markt van de grotere infrastructurele projecten. De onderneming was betrokken bij praktisch alle grote werken in Nederland, waaronder de Zuiderzeewerken in de jaren dertig van de twintigste eeuw en de Deltawerken na de overstromingsramp van 1953. Wereldwijd werkt het bedrijf mee aan de aanleg van grote haven- en kanaalprojecten.

- *Bijzonder belang in verband met materiaalgebruik en bouwtechniek:*

De vuurtoren op de Maasvlakte en de torens van de rode lichtenlijn werden gebouwd volgens het principe van betonstort met glijbekisting. Bij deze techniek wordt de bekisting langzaam en gelijkmatig door vijzels omhoog gebracht, waarbij continu beton wordt gestort. De werkomstandigheden waren hier makkelijker dan bij de overige lichtopstanden, die in open water of moeilijk bereikbare plaatsen staan, zodat de bij die lichtopstanden toegepaste, duurdere bouw met prefab-elementen niet nodig was.

- *Aanwezigheid originele optiek en lichtbron:*

De optiek is afkomstig van het voormalige hoge licht van Hoek van Holland: een draaiende optiek van de derde grootte, geleverd door de firma Wilhelm Weule uit Duitsland. Het heeft vijf panelen met een bundellens en één paneel met een trommellens.

De Technische Dienst voor de Kustverlichting in Scheveningen construeerde in 1974 een nieuwe lampverwisselaar met drie kwikjodidelampen van 2.000 watt en twee halogeenlampen van 100 watt als reserve. In een gebouwtje vlakbij de toren werd een dieselaggregaat geplaatst voor de noodstroomvoorziening.

De optiek is nog steeds aanwezig in de toren maar de lampverwisselaar is na 2008 verdwenen. Rijkswaterstaat weet niet wie de lampverwisselaar heeft verwijderd.

- *Aanwezigheid van authentieke elementen van het oorspronkelijke interieur en exterieur en (on)roerende zaken:*

Aan de voet van de toren is in 1974 een plaquette opgehangen met daarom een gedicht van Max Dendermonde. Deze plaquette is nog altijd aanwezig.

De toren op de Maasvlakte is de enige vuurtoren in Nederland met gele en zwarte banden.

Ensemblewaarden

- *Aanwezigheid lichtwachterswoningen en andere objecten waarmee het object een eenheid vormt:*

De vuurtoren heeft van begin af aan automatische gefunctioneerd. Lichtwachters waren niet nodig en lichtwachterswoningen zijn niet gebouwd.

Het huisje voor het noodaggregaat is er nog, ook al is het overbodig.

Het verkenningsslicht op de Maasvlakte maakt onderdeel uit van de negen nieuwe lichtopstanden die in de periode 1970-1974 zijn opgericht aan de Maasmond om de scheepvaart te begeleiden: drie lichtenlijnen van elk twee betonnen torens, twee havenlichten met helikopterplatform en het verkenningsslicht zelf.

- *Bijzondere betekenis van het object voor het aanzien van de streek, stad of dorp:*

In combinatie met het oude verkenningsslicht van Hoek van Holland markeert de toren op de Maasvlakte de fasegewijze verschuiving van de kustlijn door uitbreiding van het havengebied van Rotterdam. Daarnaast komt de Maasvlakte steeds meer in trek bij recreanten die wandelend en fietsend de oversteek maken met de veerpont vanaf Hoek van Holland. Voor hen is de vuurtoren een markant herkenningspunt.

Toekomstwaarde

- *Monumentenstatus:*

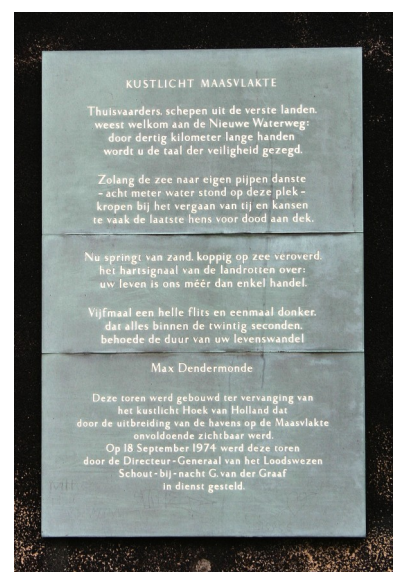
Geen.

De optiek van het hoge licht van Hoek van Holland uit 1960.

De oorspronkelijke optiek van het hoge licht van Hoek van Holland in de vuurtoren op de Maasvlakte. De foto dateert van 2004, toen de toren nog actief was.

De plaquette met het gedicht van Max Dendermonde.

- *Eigenaar en beheerder:*

Op 12 november 2012 heeft Rijkswaterstaat de vuurtoren overtollig verklaard en bepaald dat hij verkocht mocht worden aan het Havenbedrijf Rotterdam, met daarbij de restrictie dat de optiek en aandrijftafel eigendom zouden blijven van Rijkswaterstaat en niet verwijderd mochten worden. De verkoop aan het havenbedrijf is uiteindelijk niet doorgegaan. De toren is nu eigendom van het Rijksvastgoedbedrijf. Rijkswaterstaat is nog wel eigenaar van de optiek en aandrijftafel.

- *Huidig belang voor de scheepvaart:*

De vuurtoren heeft geen functie meer als verkenningsschijf. Nadat het licht in 2008 werd gedoofd heeft de toren nog wel een tijd gefunctioneerd als radartoren. Maar omdat de Maasvlakte steeds verder werd volgebouwd, nam de radardekking van de vuurtoren af. Daarom werd op de Tweede Maasvlakte, dicht bij zee, een nieuwe radartoren gebouwd. Die werd op 12 oktober 2018 in gebruik genomen. Vanaf dat moment had de vuurtoren geen enkel nut meer voor de scheepvaart.

- *Alternatief gebruik van het object en toegankelijkheid:*

Omdat de vuurtoren overbodig is geworden werken het Havenbedrijf Rotterdam en Rijkswaterstaat aan een aantal scenario's voor eventueel alternatief gebruik. Maar ontmantelen en afbreken is ook een mogelijke optie. De Nederlandse Vuurtoren Vereniging maakt zich hard voor behoud van de toren en alternatief gebruik. Daarin wordt deze organisatie gesteund door de Federatie Industrieel Erfgoed Nederland en het Cuypersgenootschap.

- *Binding met de lokale bevolking:*

In deze industriële omgeving is geen sprake van binding met de lokale bevolking.

- *Onderhoudstoestand:*

Sinds 2008 is er geen onderhoud meer gepleegd. De lift uit 1974 is aan het eind van zijn levensduur en mag vanwege veiligheidsrisico's niet meer gebruikt worden. De verlaag van de toren ziet er tamelijk haveloos uit. De betonconstructies zijn nog in orde.

- *Bedreigingen:*

Als alternatief gebruik niet mogelijk blijkt te zijn dreigt afbraak van de toren.

De optiek van de Maasvlakte van onderaf gezien, met zicht op de aandrijftafel en de lampvenwisselaar. Deze lampvenwisselaar is inmiddels verdwenen.

De vuurtoren in 2017, toen hij nog een functie had als radartoren.

De nieuwe radartoren op de Tweede Maasvlakte, ontworpen door Syb van Breda & Co. Foto van de website van deze architecten.